

BRÓDY SÁNDOR

NYOMOR

Sándor Bródy

Nyomor

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=24180172

Nyomor:

Содержание

I.	5
I	7
II	11
III	19
IV	24
V	31
VI	35
VII	40
Конец ознакомительного фрагмента.	45

Nyomor

Szerző éppen tíz évvel ezelőtt jelentette meg e kis elbeszélés-gyűjteményt, melynek egyes darabjai még régebben készültek. Ez volt első könyve, ami talán kevésbé érdekli a szives olvasót, mint az, hogy a *Nyomor* volt egyszersmind az a munka, amely magyar nyelven először hirdette a naturalizmus tanait. Amint a dolgozatokból látható, csak a tanait és szerző inkább elvben hódolt az akkor friss irányzatnak: a lényegben; hogy mire törekedett, elmondja a régi könyv új kiadása, amely a *Nyomor* több darabját foglalja magában. Érdeemes volt-e a nyolczvanháromban igen korlátolt példányszámban kiadott és csakhamar teljesen elfogyott elbeszélés-kötetet megmenteni a könyvesboltok: ez nem nagy probléma és szerző hiszi, hogy a cselekedetét nem fogják tőle sürgősen és szigorúan számon kérni. Javarást érzelmi okok indították ez új kiadás rendezésére: gyengéden tekintvén arra az igen ifjú emberre, aki ha annyira már is volt, mint amilyen most ő, mégis csak szorosan hozzája tartozik.

B. S.

I.

Mefisztó barátom

– Nézze csak... látott-e már rovargyűjteményt: olyan fajta nagy dobozt, mely apró osztályokkal van ellátva, holott a gombostűre tűzött bogarak néha még vergődnek...

Alattunk a főváros terült el. Homályos, piszokszínű levegő lepte el az ifjú metropolist, mely e perczben csakugyan valami óriási rovardoboznak látszott, melyben a kisebb osztályokat utcák képviselték. Fekete foltok vergődtek, hullámoztak, részint mozdulatlanul állottak benne.

Emberek voltak.

– Nézze, szegény bogarak...

Hátra néztem a beszélőre, ki Buda egy avúlt építményéhez támaszkodva, mélán tekintett le a vén feleség ifjú férjére – a balparti fővárosra.

Egy nagy fekete ember volt. Ugyanaz, ki egész délelőtt mellettem ült az imént félbeszakított bűnügyi tárgyaláson.

Mosolyogtam a sajtáságos emberen, ki megszólít, beszél hozzám, anélkül, hogy ismerne. Ha igazat akarok szólani, azt mondom, hogy tetszett nekem. Őszbe vegyülő kondor hajával olyan különös ellentét csillogó fekete, gyermekiesen tiszta szeme, melylyel komolyan, de barátságosan tekintett reám:

– Kegyetlen, ostoba gyermek ez az élet... élve szúrja fel a

kínok gombostűjére teremtményét, az embert...

Lenn a gyáarak kürtői már javában füstölögtek, felhőket alkotva a felhők alatt.

– És azok ama igazi felhők, melyekből a legádázabb vihar fog megszületni... Ott fent a hegyek ormán, lankák láthatárán, üres méltósággal gomolygó égi fellegek, ártatlan párák csak s legfeljebb a föld nedvét, a folyók s tavakat lopták meg színes czafrangjaikért; de eme sárgás füstfellegek: a vergődő munkásnép elpárolgó életerejéből alakultanak!..

A gőzkör ketté szakadt a város felett. Közepén kibukkant a nap s megtörve az erjedt levegőben, leragyogott a paloták bádogtetőire.

Az én emberem felém fordulva, kezeivel dühösen intett:

– Állatkínzás, mondom állatkínzás!..

I

A törvényszék elnöke mély utálat s egészen parlagi gyűlölet kifejezésével tekintett a vádlottra.

Az ügyész gúnyolta, mókázott vele s kínoztta, mint valami részeg kocsis görhes, rossz lovait.

A közönség kedvtelve röhögött az otromba élczen; egynémely orczán olyasfajta kifejezés volt észrevehető, mely így beszélt: »Ah, az akasztást szeretném már látni...!«

Délután volt s őszi, verőfényes nap. Szélcsap sugarak mászkáltak, ugráltak a díszes tárgyalási terem színezett ornamentjein.

A hatalmas alakú, nagy vörös szakállas vádlott sугáresőben fürdve, valami bösz hitregei istenségnek tűnt fel.

– Ím, a nap gonoszra is süt... sугta fülembbe az én borzas szomszédom, ki most a folytatólagos tárgyaláson is híven megmaradt mellettem.

A tárgyalás – rablógyilkossági bűnügyben – közel volt befejezéséhez. – A védő kezdett szólni. Minden szaván meglátszott az erőlködés – magát kitüntetni.

Az én emberem idegesen rázta mellettem kondor fejét:

– Ah, máskép védeném én!

– Mit mondana?

– Mit? Hát legelőször is megkérdeném a tisztelt bíróságtól:

Ki adta önöknek a jogot, uraim, hogy megtorolják a bűnt?

Talán az emberiség, a társadalom? De hát ki adta ennek?! Az isten! Na 'iszen, így jól vagyunk: az Úr bűnt teremtet, hogy büntethessen! Ki már most itt a hibás; a ki bűnt hoz létre, vagy maga a születéséről nem tehető bűn anyaga!?

Önök igazságosak s okosoknak hiszik és nevezik önmagukat és mégis a gyermeket okolják, vádolják s büntetik születéseért – nem pedig az apát! Hisz a »zöld« szín nem magától, nem magáért zöld és zöldnek lennie sem könnyebbségére, sem javára nem esik, de zöld ama részecskék miatt, melyek alkotják s emezeknek sem »tetszik« szerfelett ez alkotás, de kénytelenek vele oly okok miatt, melyek benn fekszenek más dolgokban s mely más dolgok ismét más dolgokban s ez az egész circulus vitiosus annak a Bizonyos, jobban mondva Bizonytalannak markában, a kit önök istennek neveznek, ámbátor helyes neve ez: Anyag! Ez lövelte ki magából Socratest és e – gyilkost. Ez szülte s tette olyanná, a milyen... Hát kényszerítsék a bogáncsot: rózsát teremj! A szúrós, alkalmatlan növény nem hallgat önökre! Kitépik? Terem helyette más. S ha kitépnek egy helyütt százat: ezer terem helyette másutt: – s a bogáncs rózsát sohse fog teremni! Nem, mert a természet ragaszkodik az ő gyermekeihez...

Remek! önök a természettel akarnak kikötni? Nem volna kedvök törvényt ülni a XVI. század szokásaként disznók felett, melyek itt-ott összemarczangolnak egy-egy gyermeket s garázda kutyákat nem volna kedvük »hivatalvesztésre ítélni«?!..

De hát – kérdik drága uraimék – mit tegyenek ez emberrel! Hisz a társadalom felbomlanék a bűnös megbüntetése nélkül!

Hanem ki mondja önöknek, hogy erőszakos, mesterséges úton, természetellenesen tartassanak fenn egy ingó, haszontalan épületet, melyet társadalomnak neveznek... Le vele! Legyen anarchia, zűr...!

Nos, tessék a bogáncsot kényszeríteni: teremj rózsát! Vagy tessék kitépni: a kifolyt életnedvből száz más terem.

A természet lesz meggyalázva újra az ember életének kioltásával. Akarják ezt? Megteszik? De hát akkor ki a gyilkos...?

A szónokló szomszéd mind mind hevesebb lőn s utolsó szavai majdnem oly hangosak voltak mint a védőei.

Az elnök fürkészőleg nézett szét:

– Csend!

Az én – egy régi Mefisztó-képhez annyira hasonlító – barátom elhallgatott s elpirult.

Kérdőleg fordult felém:

– Nos...?

– Nos, ha a vádlott maga mondja el e védbeszédet, bizony megmenekül az akasztófától; egyszerűen azért, mert bolondnak tartják!

A nem hivatalos szónok mosolygott egy kissé, de újra elpirult:

– Nem mondom, hogy a szavakhoz ragaszkodom...

E pillanatban hirdették ki az ítéletet:

»Kötél általi halál!«

Mefisztó barátom egész testében megremegett s valami kimondhatlanul fájdalmas vonás vonaglott végig arczán...

Mellettünk egy kövér hölgy ült, kinek szemhéjai egy vékony könyet morzsoltak szét...

Mefisztó úr felém fordult s éles sarkazmussal szónoklá:

– Mi még mindig szeretjük a »limonádét!«

Én meg mintha könyeket láttam volna felcsillanni a gyermekies szemeiben...

II

Egy napon vaskos levelet kaptam a helyi postával. Felbontva, egy sűrűn teleírott ív hullott ki belőle. Megnéztem az aláírást: hát Hajnács Gáspár – az én Mefisztó barátom neve volt alábiggyesztve.

A kétségkívül hosszú s félig nagyon is okos, de másrészt sült bolond levél így kezdődött:

»Valami szépirodalmi lapban véletlenül egy »borzasztóan« szerelmes versét olvastam. Első látásra némi szimpatia kelt bennem ön iránt: hát sajnálni vagyok kénytelen most, hogy »Kétely« című poémáját olvastam. Szegény barátom: ön kizárólagosan követeli magának hölgye szívét! Mit: nem ismeri a nő fiziológiáját, sem anatómikus összetételét? Ön nem tudja, hogy a nőnek nem lehet egyet szeretnie és lehet százat anélkül, hogy u. n. szerelmi ereje megcsappannék!? Felteszem, hogy kérdéses versében igaz érzelmeket fejez ki s nem képzelgés az sem, amire ott kilyukad, t. i. hogy megtudna halni, ha Adelgunda vagy Teofánia – hogy is hívják hősnőjét? – igen, – Lukrétia: mást is szeretne! Nos, barátom, akkor csak csináljon jó előre testamentumot; – mert biztos lehet feltevésében: Sidonie – vagy hogy is hívják? – mást is fog szeretni! Hanem üsse kő: mit törődik ön vele; én azt ajánlom: nyugodjék meg a teremtés rendelésében s vigasztalja magát... Nő –: nő! – Az imént keresgélve fiókomban, egy régi versemény-töredéket találtam

meg; hja, én is voltam valaha – gyerek. Az asszonyról szól s önnek nagyon alkalomszerű. Nézze el a rossz rím s méretet és – okuljon belőle!«

A levélhez egy dialog, vagy helyesebben trialog volt csatolva, mely annyira sajátságos, hogy kihagyva a kihagyandókat, itt közlöm:

AZ ASSZONY

Személyek: Az asszony, a szerető, a férj

I

Az asszony, a szerető

Szerető.

Nos, édes angyalom,
A holnap éjfelén,
Kertednek déli részletén;
Titokfödő édes homályban
Lelket üdítő illatárban...
Én majd korábban ott leszek

És készítem az – *enyhelyet*.

Asszony.

(Gondolatokból ébredve.)

Nem... nem lehet...

Szerető.

És vajh miért?

Aludni fog a férjurad:

Használhatod álkulcsodat;

Okos asszonyt ki rajta ért,

Vagy ördög volt vagy szinte nő...

Hű szerelem: az itt a fő,

A melynek minden semmiség!

(Félre) – És mindenség a semmiség.

Asszony.

Ó Istenem, hogy nincs erőm,

Olvadni véled édesem,

Kinek ha csókját érzem,

Habzik erem és ég velőm...

De visszaránt a becsület.

Szerető.

Ez ördögfit ne emlegesd!

Mely árny ablakban itt kerít;
S a borba örömet vegyít
Egy »Semmi« ez, mit emberek
Enszívükbe bevettenek
És olyan nagynak képzelik,
Hogy a valónak élveit
Nem engedik be emmián;
Gondolván, hogy hely nem telik. –
Más lesz a baj, (szívére mutat) itt talán,
Csak baktat benn az érítés...

Asszony.

Ó égi kéj és szenvedés!
Ha rajtam állna csak,
Ha örült, bódult szívemen
Csak lelkem volna hallgatag
S ne zúgná zajjal száz harang:
»Ne tedd... ne tedd... ne tedd!«
Mi ez? A lélekismeret,
Elhalt anyámnak óvó szózata,
Mely megrezzenti lelkemet.
Megrezzentvén,
Felébreszt ím,
Lágyan, halkan, csendesen...
– Könyörülj meg istenem!

Szerető.

Ne kívánd tőle – tehetetlen,
De tégy magad szelíd galamb
Ki szörnyű naivul azt hiszed,
Hogy elhagyván vén férjedet:
Ezzel szívébe törsz tüzes vasat
Neki – és egész familiádnak
S az egész nagy világnak!
Ó kedves, együgyű virág,
A ki csak egynek illatoz,
Egy vén kertésznek nyíladoz:
Holott felnyitva néki a világ,
Ó kedves, együgyű virág!
– Ó kincscsel sűrűn megrakott.
S ki kincset egynek osztogatja el,
Annak, kit jobban másnál nem kegyel
S tán úgy se, mint egy másikat, –
Ó kincscsel sűrűn megrakott!
Ó kedves, együgyű virág:
Hadd üdülnöm fel kebleden;
Ó édes, kedves kincsesem:
No, nékem egy szemert sem ád...?!

Asszony.

Úgy, úgy, kiabáld túl lelkeket,
Felajzó, kínzó lelkeket!

Szerető.

Hiszen a sors – nyilvánvaló –
A virágot nem egynek szülte csak
S ha bája kéjt bár egynek ad:
Nem leszen lénye még fakó!
A dús paza'lja vagyonát:
Kagylóval mernek Oceánt. –
Nos, édesem?..

Asszony.

Szegény anyám! Ó óvó kéz...!

Szerető.

Mondjátok meg folyó vizének,
Hogy egynek adjon hús italt!
Tiltsátok meg az ég legének:
Üdítőül csak egynek adj!
Ó irigy nép, bátor világ,
»Egyenlőség!« ki ezt kiáltod,
De nyomban rája úgy kívánod:
Csak egynek adja egy magát.
Haha! (gúnyosan nevet.)
Nos édesem... meg végre oszt'
Az édes titkot csak mi ketten
Tudjuk meg és más senki sem...
(Megöleli s megcsókolja.)

Férj.

(Belép, meglepetve.)

Nos, Asszonyom?!

Asszony.

(Pillanatnyi zavarral.) *A rokonom.*

Kiről beszéltem oly sokat:

Messziről jőve látogat;

Hogy már megyen, úgy sajnálom. –

A férjem! (A szeretőnek férjét bemutatja.)

Szerető.

(A férjjel kezét fogva.) Jó uram...! (Az asszonynak kezét csókolva.) Az ég veled!

Teszem szerencsém röviden!

Férj.

Derék... derék!

Szerető.

(Menés közben súgva az asszonynak.) No hát?

Az asszony.

(Súgva.) *Igen!*

* * *

Eddig tartott a sajátos poéma. A különös levél pedig így végződött:

»Még sem olyan bolondok azok az eszkimók...! Miért? Kérdje meg ön Hajnács Gáspárt vagy *feleségét*. – Laknak »itt« és »itt.««

III

Az Erzsébetváros valamely névtelen kis utcájában, a levegő-fertőztető aszfaltgép örökös állomáshelyén, lakott Hajnács Gáspár.

Lehet, hogy azért lakott itt a város keleti végén, mert az intézet – melyben föld- és természetrajzot tanított – ép a város nyugati határán, az alsó Dunasoron vala elhelyezve. – Körülbelül egy tisztességes mértföldet kellett bejárnia mindennap vagy négyszer. És így talán azért nem járt téli kabátban a leghidegebb télben sem, nehogy valami nagyon kimelegedjék.

S azért volt-e olyan jó étvágya, mert sokat járkált, vagy azért, mert kevés módja volt az evésben?

Akárhányszor találkoztam véle az utcán, amint kenyérdarabkákat rágicsálva, lassan bandukolva olvasgatott. Egyszer össze is ütköztem vele, úgy hogy nem lehetett többé eltűnnöm; menten elfogott:

– Nos, most ha akar, ha nem: jön hozzám!

Az aszfaltgőzös most is ott füstölt a névtelen utcában. Szinte jól esett bűzös melege a zúzos, dermesztő hidegben.

Mindjárt mellette a sarkon ott fagyoskodott az utca éléstára: a laczikonyhás szatócs.

Gáspár sült kolompért vett tőle:

– Nagyon szeretik a gyermekek...

– Ah, hát gyermekei is vannak?

– Fájdalom: éppen három darab! A házas életnek temérdek árnyoldala mellett a legijesztőbb árnya az: hogy szükségkép gyermekek származnak belőle... Adta fattyjai: az ember oly szívesen tekerné ki a vézna kis nyakaikat... A legnagyobbik fiam már 7 éves s annyi kalapot ront, mintha a fején járna! A legkisebbik alig négy hónapos s már is több esze van, mint az apjának... Most betegeskedik, talán lesz esze s meghal!..

A lépcsőházban egész raj gyermek támadott meg bennünket. Belecsimpajkodtak a kóczos, rideg emberbe s »kis czukros papának« nevezték. Alig tudta őket lerázni magáról s úgy látszott, mintha szégyelné is előttem a dolgot s igyekezett rideg, méltóságos arcot vágni, de nekem sikerült észrevennem azt a pillanatnyi, végtelenül gyöngéd tekintetet, melyet Mefisztó barátom loppal a hancúzó gyermekekre vetett.

– Hogy van az Irénke? – kérdezé látszólag a legnagyobb közönnyel.

– A melle lármázik s egész teste kék! – válaszolta a legnagyobbik fiú s igyekezett szomorú arcot ölteni.

A sarkastikus tanító elsápadt. Pillái megrándúltak, aztán végtelen közönnyel mondá:

– Hm! Hol veszem a költséget a temetésre?

És nyílsebességgel futott fel a lépcsőn, mint ha engem egészen elfelejtett volna.

Egyedül léptem be lakásába.

Nem várt rend és tisztaság fogadott.

A konyha oly tiszta volt, mint egy üveg pohár. Nyilván keveset

főzhettek benne!

Egy másik szobán kopogtattam. A szűk, de ragyogó, kellemes odú, úgy látszik, a Mefisztó barátom szobája volt. A fehér falon polczok, telve, roskadva könyvek terhétől. Egy fenyőfa-asztalon, Darwin rút, majomarcza és Schopenhauer eszményi, hatalmas alakjának fotografiája. Az asztal alatt félig kész gyermekjátékok.

Benyitottam a második szobába.

Az ágy végén egy jól táplált, kellemes arcú asszony-alak ül.

A szoba közepén meglehetősen díszes bölcso, melyet Mefisztó barátom hosszú karjaival oly ügyetlenül, de olyan buzgalommal ringat.

Mefisztó barátom, amint megpillant, ijedten ugrik fel a beteg gyermek bölcsojétől s karonfogva: bemutat feleségének.

Leülünk s hallgatunk. Én nézem az asszonyt. Milyen fiatalnak látszik férjéhez képest, pedig valójában aligha fiatalabb nála. Most talán szebb, mint lánykorában lehetett. Telt idomai, kövér nyaka, melyből a haj fején kontyra van feltűzve: kihívó, de bájos.

A tanító lopva reá-reá veti szemeit s ismét olyan gyengéden mosolyog:

– Hej, asszony, fedetlen a nyakad, még megfázol!

A szobában nyári meleg volt. Az asszony pirulva földte be nyakát.

– Tetszik látni, ilyen túlzott ez az én férjem. Úgy félti az embert még a szellő fúvásától is... pedig mennyire jobb lenne reá nézve, ha mi nem lennénk... A minapában is, midőn a Belluska himlős volt, éjjeleket virrasztott fenn mellette s bár az orvos

saját egészsége érdekében szigorúan megtiltotta, hozzá is feküdt a kicsikéhez...

Mefisztó barátom ingerülten vágott közbe:

– Egy kis experimentáció volt az egész... az orvost akartam megszégyeníteni...

– Hát azért sírt napokon át, mint egy gyermek!

Ismét bennszakadt a szó.

A kínos csendet a tanító pathetikus szavai törték meg:

– Sírás... gyermek: az ember szívesen csavarná ki ezeknek a sokétű fattyúknak a vézna nyakait... ostobaság: a törvény azt mondja, nem szabad! Állítsatok fel egy tarpeji szirtet...

A beteg csecsemő felébredt és sírni kezdett. Mefisztó barátom izgatottan ringatta a bölcsőt: elfelejtett bennünket. A gyermek fájdalmas síráma mind erőteljesebb lőn; jajja szívig hatott.

A rideg, sarkastikus ember kikapta a bölcsőből s halványan, arczából kikelve fel s alá szaladgált vele a szobában.

A rosszúl táplált szegény gyermekek divatos betegsége a ráng-görcs irtózatosan elcsúfitotta az ügyis vézna, még hajnélküli gyermekeket. Szemei felfordultak, kicsi végtagjai rángatództak, arczocskája olyan lett, mint valami piszkos fehérenemű, ajka tajtékozott s kínosan nyögött...

Mefisztó barátom szorosan kebléhez ölelte az emberi formáját elhagyott vézna testet s habzó, kékült ajkait össze-vissza csókolá.

A rángás még egyszer végig rohant a szegény áldozaton s a kis gyermek nem volt többé.

A rideg ember felordított:

- Meghalt! – s még szorosabban ölelé magához a kis halottat.
Az asszony egy könnyet törült le piros arczáról:
– Tedd le szegényt...

Gáspár nem akarta letenni, egészen elfeledkezett magáról s mindenféle becéző szavakat intézett a kis halotthoz s midőn az nem gügyögött vissza: haját tépve, zokogva rogyott le az asszony mellé. Ráborúlt annak széles keblére és sírt, mint egy gyermek.

Csakhamar észrevette azonban, hogy nem egyedül van s megtörülve arczát, közönyt erőltetve, magára szólt:

- Hm. Hol veszek pénzt a temetésre?

IV

– Áldja meg az isten, hogy eljött; halálra búsulom, únom magamat. Az emberem manapság, alig-alig van itthon; szerfelett kesereg az elhalt kis fiunk után... Egyre azzal vádolja magát, hogy halálának ő az oka: mert nem tudta kellő táplálék- s ápolásban részesíteni. – No bizony, mintha minden gyermek aranybölcsőben élne, mégis megél! Eljött az ideje: azt mondom, de Gáspárnak mindhiába; folyton-folyvást epezti magát. Bár nem szól, de én jól látom, mi bántja; és uram isten, mindegyre az ő bölcsészeti elveivel okoskodik, melyeket én bár nem tudok megérteni: mindazonáltal azt hiszem, hogy az egész számárság. Talán ő maga sem hisz bennök!

Jaj, szinte azt is bánom már, hogy születtem. A gyerekekkel annyi baj van, egész nap vesződöm velök. És örökkön-örökké a gyomor gondja kínoz; délelőtti évdők: mi legyen ebédre, ebéd után a vacsorával s vacsorakor estve már a másnap reggelivel kell törődnöm... Gáspár pedig, ha perczre pillanatra hazajő: kétségbeejt levert arcza, s unalmas bölcselkedésével. Mind a férfiak ilyenek? úgy-e nem!? Aztán erővel el akarja velem hitetni, hogy ő valami borzasztó rosszlelkű ember. Utóljára annyit példázódik, hogy meglátom kékült, láztól kipersegett ajkán kicsapni a kénlángot... Istenem, Istenem, ezért meggy férjhez az ember!

Nagyon csinos volt ez a könyező, panaszkodó asszony.

Isten tudja, oda akartam hallgatni, mit beszél s egyre érzéki alakja foglalt el. Kifejlett felső teste ringott széles csípőjén. Viseltes, egyszerű, de tiszta kartonruhájában, tündöklő tarkójával, eszembe juttatta azokat a húsos, németalföldi, teljes korú madonnákat, apró, de csillogó kék szemeikkel, ölükben a mohón szopó, vörnyeges hajú, erőteljes kis Jézussal.

Egy több mint esztendősnak látszó, maszatos kis leány ott csüngött a csinos asszony telt s előtttem is födetlenül hagyott kebelén... Hát csak a Van Dyckék izmos, szőke szent Józsefe hiányzott a háttérből, hogy a hasonlat, a kép teljes legyen.

És szent József csakhamar jelentkezett. Azaz hogy egy szőke sertehajú, szerfelett izmos, hatalmas bajuszú úriember nyitott be a szobába.

Úgy látszik, nem számolt idegen ember ittlétére s meglehetősen feszélyezett módra nézett reám.

Mefisztó barátom főnöke, az intézet igazgatótulajdonosa volt ez élte javában lévő, piros, duzzadtképű úr.

Émelygős hangon mondá:

– Kívántam ténsasszonykát meglátogatni; hogy van? Hajnács nincs honn? Ah, igaz, éppen most tart előadást; egészen elfeledtem!

E szavak közben pedig folyton s merőn a még mindig szoptató asszonyra szegezé szemeit, ki – nekem legalább úgy tetszett – nyakáig pirúlt e tekintet hatása alatt és összevonta ruháját mellén.

Lassan-lassan társalgásba melegedtünk.

Mefisztó barátomról volt szó.

A főnök szörnyen dicsérte nagy tudományát.

Az asszony unatkozottan erősítette szavait.

Én sajtószerű filozófiai elveit említém fel.

– Azt érteni kell! – jegyezte meg sarkastikusan a németalföldi modorú szent József s idegesen izgett-mozgott székén. Olykor mintha valamit akart volna felvenni a földről – lehajlott.

A tanítóné idomos alsó lábszára – amint lábait egymáson keresztbe fektetvé – kilátszott a rövid ruha alól.

Az igazgató majd elnyelé szemeivel a kövér izmokat. Kis szürke szemei tágra nyilva csillogtanak. És elkékvült pittye mintha összeragadt volna...

Csak szakadozott lélekzetvételünk s a szopós nagy gyerek majszó gőcselése hallszott.

Az igazgató egyszerre csak megszólalt:

– Hallották már? a kezekből biztosan lehet jóslni.

Régi dolog, gondoltam magamban, de vajjon mit akar vele ez az ember!

– Nem hiszi ténsasszonyka? Adja ide a kezét, mindjárt megmutatom.

Az asszony félig-meddig kelletlenül, kinyújtá vastag karját s húsos fehér kezét az igazgató tenyerébe tette. Ez erőltetve kaczagott:

– Nos, hát itt ebben a tenyerében, az izom határ-bevágásai egy nagy *M*-et képeznek; ez azt jelenti, hogy: »Mindnyájan!« A másik tenyerében – nyújtsa csak kérem ide – ismét feltalálható ugyanazon »*M*«; ez meg azt teszi, hogy: »Meghalunk.« A jóslat

tehát így hangzik: Mindnyájan Meghalunk, tehát ön is!

A magyarázat közben az intézettulajdonos meg-megszorongatta a puha, fehér kezét s percekig – látszólag öntudatlanul – babrált, játszott vele.

De midőn váratlanul Mefisztó barátom lépett be a szobába, hirtelen – gyorsan elbocsájtá kezeiből.

Gáspár rosszkedvűen, hidegen üdvözölt bennünket; fürkésző tekintetet vetett az igazgatóra, ki megjelentekor felkelt székéről s feltűnő barátságosan szorított kezét a rideg emberrel.

Ez alig-alig szólt egy szót s mereven feleségére nézett, majd szemével integetett neki. Az asszony nem értette. Mire Mefisztó barátom elpalástolhatlan izgatottsággal mondá:

– Nézd csak Terus, nyitva van a nyakad: mondom, még megfázol... gombold össze mellénykédet!

Majd sarkastikusan hozzátevé:

– Nem azért mondom, mintha ezeket az urakat meg akarnám fosztani a kétségkívül »felséges« látványtól, melyet kebled nyújt; de tudod: a legkisebb hurut is pénzbe kerül!

Az asszony ajkait harapta. Az igazgató elfojtott dühvel, ideges mozdulattal hátraszegé fejét. Mefisztó barátom pedig folytatá:

– Na ugyan! Ez urak kétségkívül láttak már női keblet. Az egyik olyan, mint a másik. Legfeljebb a kerektség és teltség különbözteti meg őket... Aztán ki mondja, hogy a kerek és fehér szebb, mint a hosszúkás és barna? Egynek egy, másnak más! Ben Sidi Hassan Muley, a ki nagyobb úr, mint én, de tán az igazgató úrnál is nagyobb, – egy rézdenárt sem adna a mi kerekkeblű

hölgyeinkért. Eh, az egész dolog utoljára is arra való, hogy a kölyköket táplálja...

Az asszony szemei megvillantak. Az igazgató vette esernyőjét s indulni készült. A tanító szórakozottan mondott neki »jónapot.«

Hárman maradtunk. Az a fojtó csend, mely vihart foglal magában: kínos érzést keltett bennem. Nem tudtam eltávozni s kín volt maradnom.

Az asszony kis leánykáját altatá, Gáspár pedig nagy léptekkel, mintha a kis szobát mérte volna, fejét földre szegezve, mélyen gondolkodni látszott. Olykor-olykor felveté szemeit s reám nézett.

Talán szerette volna, ha távozom?

De én, mintha le voltam volna kötve arra a székre, nem tudtam felkelni. Mintha megszibbadtam volna...

Mefisztó barátom most már folyton s mereven nézett rám. Egyszerre csak halk, de éles hangon beszélni kezdett:

– Lássá, ez a szőke izmos ember halálíg szerelmes a feleségembe; kitöri a hideg, ha látja s ez az én asszonyom mégis kínlódni hagyja! pedig kár szegényt, olyan hálás firma! Láta, mily kéjjel fogta kezébe az asszony kezét? pedig *csak* a kezét! Majd elnyelte... Teréz, nem is tudom miért kínozkod?!..

Az asszony ujjalag elpirúlt. Valamit sziszegett nagy fehér fogai között. Azt hiszem, ezt mondá: »bolond!«

Mefisztó barátom folytató:

– Kár ennyire gyötörni ezt a szegény embert, mikor utoljára

is... hm! Mit gondol, talán két vége van ennek a históriának? Dehogya, csak egy! S ez egy?..

Vigyázz, *addig* egészen lefogy az igazgató úr s olyan rút, nyurga lesz, mint én! Annyival sekélyesebb, mint amennyivel különb most nálam...

Teréz idegesen izgett-mozgott helyén. Elpirúlt, majd elhalványult. Fejével intett férjének. Nyilván azt akarta mondani hogy: »ez *előtt!*?«

Mefisztó barátom hangja mind keserűbb s hangosabbá lőn:

– Aztán, ha teszed, okosan tedd. Meg ne hagyd magadat csalni! Az igazgató úr pénzes, igen pénzes ember, érti hogy kell a publikumot kisajtolni... Kár volna elszalasztanod a szerencsét! Kitől félhetsz? Én tőlem?! Nevetség, leélted velem a java időt, itt vannak a porontyok, no hiszen: ki sajnálna egy elhasznált köpenyeget? Bolond, a ki sajnál. Adjő, el veled az ócskához! Jó éjszakát!.. Kitől félhetnél hát mástól? Becsület: ostobaság. Agyrém, mely agyrémképen is alig él már!

A kar forró, a kebel meleg: eredj, várnak!

Az asszony levetette az ágyra alvó gyermekét. Felpattant, karjai remegtek, szeme villogott:

– Miért kínszasz, ember?!

– Én nem kínozlak, te kínszasz mást, mért kínzod, minek a sok teketória!.. Öleld meg, rohanj karjaiba...

– Akarod?

– Nem bánom!

– Nem bánod? Jól van, mért nem mondtad ezt előbb!? Hogy

mi vagyok neked: csak most tudom... Megteszem-e? Nagyon szívesen! Csak hogy még eddig egy csókomat sem kérte. Sebaj, felfogom neki magam ajánlani. S ha remeg, megmondom: hisz a férjem »nem bánja!« Mért ne tenném, mért ne szeretném? Kéjért s jó pénzért! Felezni akarod az árt? Legyen, nem bánom... Csakhogy mért nem mondtad ezt előbb? Mennyi haszontalan sóhajtól mented meg a levegőt. Az ő s az én szerelmi sóhajaimtól. Vagy azt hiszed, engem nem kínozott érte vágy? Csalódszol. Szeret engem s én is szeretem; szeretem, óhajtom!..

A tanító arczát halotthalványság futotta el, a mint a falhoz támaszkodva hallgatá ennek a lényéből kikelt s a szenvedélyességtől százszor megszépült asszonynak elfojtott, majd heves, el-elcsukló zokogástól benn-benn szakadó hangjait. Majd midőn az arczát kezeivel befödve, zokogva borúlt ágyára: könyes szemmel, ingatag lépésekkel, egész lényében meghatva, közeledett hozzá és kezére végtelen gyöngédséggel csókot nyomott:

– Teréz!..

Az asszony ellökte magától.

V

A könyomatú, nedvességtől befuttatott arczképek még megvoltak, – egyéb azonban alig.

Egy rongyos bőrdívánra – melyet valószínűleg nem lehetett eladni – volt vetve az ágy –: huzat nélküli, toll-szegény párna s vattáját hullató, avúlt paplan.

Valami szú-ette faágy nyikkant-pattant a sarokban és ürességével a legnagyobb nyomorról a leghangosabban beszélt. Roskadozó léczsein gyerekek játszottak, nyiharásztak, majd egyszerre el-elkezdtek picsogni.

A rongyos paplan alól Mefisztó barátom szederjes arcza, bozontos feje bukkant ki:

– Ide jutottam, a mióta nem látott. Három hónap óta lopom itt az ágyban a napot.

– Hol fáj?

– Mindenütt, de legjobban itt a szívem táján... Hé, Irmuska, mért sírsz? Talán éhes vagy, édes lelkem?.. Olyan falánkok ezek a gyerekek! Igen, nincs valami nagy bajom, csak járni, lélekzeni nem tudok. Egy kis sorvadás az egész; az, meg egy kis lustaság...

– Hát a felesége?

– Valami boltba ment, hímezni szokott éjszaka ingelőkre czakkot – azt ment eladni. Hiába, tömködni kell engem s a gyerekek se halhatnak éhen! A mi kis czók-mókunk volt, szépen megettük; a fizetésem meg beszüntette az igazgató, mit is

tehetett volna egyebet? Nem bolond, hogy potyára hízlaljon egy élheteretlen embert...

Arthurka mért nyöszörögsz? Megint alakoskodol, mintha fáznál, te haszontalan kölyök! – Ugyan kérem, legyen olyan szives, fektesse ide hozzám azt a porontyot...

Jaj, milyen sokáig jó az az asszony, még kora reggel elment. Megvesztkődik már éhen ez a csürhe!

A gyerekek összebujtak egy sarokba s a földön feküdve, türelmetlenül hánykolódtak.

Atyjok szeme folyton reájok volt szögezve. – Köny, vagy betegségétől nedves az a zavaros szem?

A két éves kis Irmuska hozzám jó és térdemre mászik; keresgél zsebemben s egy ezüst huszast talál. Az öröm kifejezésével rejti markába.

Mefisztó barátom haragosan néz rája.

– Add vissza, te szemtelen?

– Hadd tartsa meg a kicsike.

– Nem szabad, add vissza mindjárt.

A kis Irmuska sírva nyújtja vissza a pénzt.

A tanító behúnyja szemeit. Istenem, milyen arcz!

A halált és nyomort, – ezt a két édestestvért – nem váz, de ilyen alaknak, ilyen elkényszeredett, kiszáradt, az enyészetet s az enyészet tragikumát magában viselő alaknak fessétek!

A magas homlok sűrű redőzete, a mély és sötét szemgödör felett összeránczolt, sűrű szemöld: a kínról s a megkéült lehajolt ajak: a kín öntudatáról beszél.

A mell emelkedése, esése oly zörgő hangot ad, mint mikor a féreg rág, öröl valamin.

A tanító, amint meg-megszólal, végigfut rajtam a hideg s őszi időn, letarolt erdőben, bűgő fákra gondolok...

– Mese, mese, kedves barátom, ez az egész élet; a kit meghat, gyermek! Tested nyomort érez, ne higgy neki: az egész csak mese! Boldog vagy? – múltó mese az egész. A természet álmodik: a vén dada regél s az ember elszontyolodva hallgatja a dajkamesét, hisz neki... Pedig olyan hazugság a kín és kéj mely a föld fiában születik, mint a sarkantyún forgó vár története s a voltaképeni igaznak, a természetnek semmi köze hozzá... Mese és semmi más az is, hogy pusztúlok itt e korhadt ágyon; vegyem komolyan elmúlásom, mikor csak mese; hisz ha elenyészek: csak a teremtés egy hóbortos álma hal meg bennem s a lényeg él tovább. Mese, bolondos mese – semmi más!..

A kis gyermek apjához símúlt s odadörzsölte síma állát a bozontos, szúrós állhoz s hagyta magát öntözni a könnyektől, melyek sűrűn patakzottak le a félig nyitott szempillák alól...

– Ki venné komolyan az életét? Éljen, a ki élni tud s pusztuljon a halál fia! Csak semmi könny, semmi gyerekes érzékenykedés!

Megfogja nézni néha ezeket a gyerekeket, mit csinálnak, élnek-e s hogyan élnek... Ha majd már én nem leszek!? És az asszonyt.

A beteget belépő felesége szakította félbe.

A szép asszony telve volt mindenféle holmival.

Az apróságok ráugrottak s elszedték az élelmiszerekkel telt

kosarat s minden engedelem nélkül habzsoltak tartalmából.

Mefisztó barátom hálásan mosolygott feleségére, majd hirtelen elkomorúlt:

– Hát honnan vetted ezt a sok drága holmit?

– Pénzért!

– S a pénzt?

– A czak-hímzésekért kaptam.

– Asszony, hazudsz!

Az asszonyon csakugyan meglátszék, hogy hazudott; alig tudta zavarát elrejteni s félénken nyujtá az általa most hozott üveges orvosságot férjének.

– Köszönöm, de már egészen jól érzem magam, nincs rá szükségem. – Gyerekek, ide a ruhámmal, felkelek, el kell néznem az iskolába...

Az asszony hiába tartóztatta, Gáspár felöltözött és elvánszorgott.

Késő délután tért haza. Nem szólt egy szót sem, lefeküdt s ajkait összeszorítva hallgatott...

VI

A bútorok visszakerültek. Az erzsébetvárosi kis lakás újra olyan volt, mint régen.

A szegény beteg azonban nem akarta az ő bőrdíványát elhagyni. Talán nem is tudta. – Csak feszelt, vergődött, amint egyenként hozták vissza az elzálogosított tárgyakat. Beszélni akart volna, de nem tudott.

Az asszony jókodik körülte s ő a fal felé fordul. Mindig van egy-két gyerek a paplana alatt, kit hevesen ölel magához.

Alig-alig szól egy szót, sóhaját elfojtva, összeszorított ajkakkal, némán fekszik.

Reggel óhajtja az éjt s éjjel alig várja a reggelt. – A kielégített gyomrocskájú aprószenetek vígan hanczúznak körülte.

Megjelenik a szőke igazgató úr is betegágyánál. Lehúnyva szemeit, alakoskodik, mintha aludna.

Az összeszáradt szemhéjak alatt két nagyon is éber szem ég, éget.

Az asszony halványan ül egy széken s int a vendégnek, hogy távozzék.

A beteg felveti szemeit a szép asszonyra s nézi, hosszan, nézi. Mondhatlan szerelmet sugároznak ki magokból a még mindig gyermekies, de már homályosodni kezdő szemek.

És megcsillan a kifejezhetetlen emésztő vád is a merev tekintetben.

Az asszony elmerülve néz a semmiségbe s bár arczán a szájalom látszik, alakján, érzéki testén tombol az élet.

Szegény beteg szólni akar s ki-kiejt egy tört, értelmetlen hangot. Végre mégis kimondja:

– Igaz?

– Mi?

– Semmi... semmi!

Behúnyja szemeit s a falhoz fordul.

Napok mulnak s nem szól egy szót sem. Nincs semmire szüksége s alig eszik valamit. Orvost nem enged magához. Egy nap azonban odaszólítja magához az asszonyt, összevissza csókolja kezeit:

– Hát igazán édesanyádéktól kaptad azt a sok pénzt?

– Igen.

– Mióta nem koldúsok?

– Örököltek.

– Igaz?

– Igaz!

– S te nem üzől el magadtól?

– Ugyan!..

– Ah, mint szeretnék élni, élni...

Nem fejezte be a mondatot; nem akarta, vagy nem tudta?

Voltak azonban napok, midőn ismét szerfelett nyughatatlan lett. Úgy tetszett neki, mintha az ablakon keresztül a szőke igazgató alakját pillantotta volna meg.

– Miért jó ide engem kínozni ez az ember!?

– Hisz nem jó!

– Láttam.

– Képzeldöl.

– Tudom, hogy vele tartasz.

– Ugyan!..

– Tudom, bizton...

– Ne kínozz!

– De érzem...

– Nos ha igen, hát igen: a gyermekek csak nem halhatnak éhen s te úgy sem »bánod!«

Gáspár elhallgatott, de kevés váratva ismét megszólalt:

– Igazad van, a gyermekek nem halhatnak éhen s a beteg dögöt is táplálni kell... utoljára is nem nagy dolgon áll a vásár...

– Hanem édes, mondd meg, *úgy-e nem igaz!?*

– Nem.

– Esküdj meg.

– Ugyan ne kínozz, mondtam, esküszöm.

– Nem azért... csak kíváncsiságból kérdelem.

A betegnek ezután jó napjai következtek. Majdnem víg volt, bár teste mind jobban-jobban hanyatlott. Egy természettudományi munkáját emlegette, melyet benyújtott a minisztériumnak s mely talán mindannyiokat gazdaggá, őt magát pedig neves emberré teszi.

Naphosszant elcsókolgatta felesége kezét s egyszer erővel azt akarta, hogy a lábát nyujtsa fel ajkához, hogy megcsókolhassa.

Volt azonban arra is idő, midőn idegesen lökte el magától az

asszonyt s erővel a kórházba akart menni. És midőn nem tudott felkelni, dühében véresre marta ajkait. Ilyenkor – de nagy néha – csakis a gyermekek tudták felvidámítani. Minduntalan kiküldte az asszonyt szobájából: hagyják magára.

Jöttek a márcziusi napok, a hó leolvadt a folyosókról s a kis udvarban víg lett az élet. A lakók estenden ki-kiültek beszélgetni.

A beteg figyelt ágyában minden neszre s mohón hallgatta a terécselést.

Mohón itta a mérget. Feleségéről folyt a beszéd. Szó volt arról, hogy estve 10 óra után valaki belopódzik a tanítóékhöz...

Gáspár nem húnyta le többé éjjel szemeit. Visszafojtott lélekzettel hallgatódzott az egész hosszú éjszakákon. Nem vett észre semmi gyanúsat.

Hanem egy éjjel, mintha a szomszéd szobában halk susogást s némi fényt vett volna észre.

Összeszedte minden erejét s vigyázva, nesztelenül felkelt.

Odavánszorgott a szomszéd szoba ajtajához s az avúlt ajtó egy széles hasadékához nyomta szemét.

A félhomályban szerfelett megélesült szemeivel egész világosan kivette felesége s az igazgató alakját. Az asszony a férfi ölében ült... Az ágy meg volt vetve... Kéjes csókok nyöszörgő, susogó hangja hasított végig rajta.

Csodálatos – nem rogyott össze. Majdnem szilárd lépésekkel odament ágyához s leült.

Egész éjjel virrasztott. Alig várta a reggelt.

Hajnalodott. Felköltötte a gyermekeket s felöltöztetve kézen

fogá. Mind a három az ő szobájában hált s nagyon ragaszkodott hozzá.

– Tacscs megyünk, kicsikék... csak csendesen, fel ne költsétek a mamát...

A házban még mindenki aludt s nem látta senki a lépcsőkön, a gyermekeit kézen fogva vezető s lefelé támolygó beteget.

Az utca-ajtó már nyitva volt.

Mefisztó barátom még egyszer visszanézett a kis másodemeleti lakásra, melynek egyik ablaka még be volt függönyözve.

Még egyszer visszanézett s aztán elkábúlt: szédülő fejjel, reszkető térdekkel kilépett az utcára...

VII

– Gyerekek, hagyjatok egy kissé aludni, legyetek csendesebben...

A kicsikék meggubbaszkodtak egy sarokban s összeszoríták ajkacskáikat. Irmuska felemelte picziny mutató-ujját s »csitt«-et intett.

Mefisztó barátom félszemmel nézte a gyermekeket; ajkát a bánat és az öröm hol sírásra, hol mosolyra vonta.

A pinczeszoba kis ablakai nyitva voltak s így az utca pora szabadon szállhatott le vizitelni kenyeres pajtásához – a pincze-pénészhez. Nagy néha egy-egy elhervadt, eltaposott ibolyaszálát sodort le magával s az elesett kis virág besúgározta a nagy rideg odú hamvas homályát; az aprószentek hasra feküdtek körülte s úgy néztek, kaczagtak neki:

– Virág!

– Világ!

– Vilyá!

Kiáltottak fel mind a hárman egyszerre s ragyogó tekintettel néztek apjukra, ki félig lehúnyt pillák alól leste, mosolyogta és – siratta őket.

Az asztalon iratcsomók heverték, a toll még azon tintásan, amint a tanító letette: ott feküdt mellettük. Mintha az egyetlen ágyon kimerülve elterültnek intett volna: »Végy fel tovább... tovább...!«

A tanító szomorúan nézett rája. Érezte, hogy aligha veszi fel többé azt a tollat. Nagyon, nagyon el volt fáradva s úgy tetszett neki, mintha ez életben soha már ki nem pihenhetné magát...

Egy hónapja folyik az emberfeletti küzdelem a hanyatló, elgyengült test s az erős akarat között, most ím mindkettő kimerült.

»Vége!« gondolja magában a hipermaterialista s szíve elszorúl – nem magáért: hanem ezekért a »porontyokért.«

Behúnyja szemeit s úgy érzi, hogy milyen, milyen jó volna elmúlnia, elfelednie, hogy élt valaha! Majd felvetve elkényszeredett szemhéjait, egy tekintetet vet a játszó apróságokra s arra gondol: »ha ezek nem volnának!«

Hanem azok nagyon is »vannak;« élnek, élni akarnak s örülnek az életnek.

– Az élet nyüzsgő bogárkái!..

Alig tudja mozdítani tagjait s mégis mondhatlan dacz fogja el szívé: élni akar ő is, élni ezekért. Erőt érez magában, mely legyőzi azt a majdnem ellenállhatlan nehézkedést, melylyel korhadtt teste le a sírba enyészetbe vágyik. Azt a már-már kifogyni vélt erőt érzi magában ismét felviharzani, mely egy hónappal ezelőtt ama lesújtó éjjelen szétzúzott szíve, kiomló véréből alakult.

Szürkül. Ez a homály, mintha az emlékezet szárnya volna, hamvas, alaktalan ködén kínozó képek jönnek. Ama éj képei. Egy imádott, de hűtelen asszony.

Szegény Mefisztó nyöszörög, hánykodik szalmazsákján. Majd

fogait összeszorítva mormog:

– Azért se, nem fáj... egy asszonyért: nem!

A képek azonban mindjobban élénkülve, sokasodva zajognak körülte s veszett ebekként reá rohannak.

Egy-egy jaj röppen el a megdagadt ajkakon, majd meg ismét az a susogó, tompa, daczos hang:

– Egy nőstényért? Piha!..

Felkel az ágyról s le-fel járkál a szobában. Nem akar emlékezni. Egy hónap óta mindennap nem akar emlékezni s mindennap emlékezik.

Szégyenli magát.

Voltak perczei, melyben visszavágyott ahhoz az asszonyhoz; közelében a bűn, a hűtlenségnek szívesen szolgált volna mátyrjául, csak zsarnok bűnösétől olykor-olykor egy kézszorítást, egy mosolygó tekintetet kapjon...

Útálnia kellett magát, ha e vágyra gondolt.

És sokat gondolt rája.

Egy kiadónak valami krestomatiát csinált s a másolni való halomszámra feküdt asztalán. Tolla sebesen perczegett végig a papiron, a gyermekek játszottak, zajongtak, kiabáltak körülte; a szomszéd lakásban valami gőztésztagyár kazánja dübörgött, zakatolt, míg a közel és távoli gyárak zaja egy állandó menydörgésben olvadt fel, mely megrezegteté a kis lakás ablakait s elnyomta a minden pillanatban felhangzó harang s csengettyű zúgását. És ő e siketítő zajban, munkában elfoglalva s munkálkodva, csak egy elfojtott halk hangot hallott: ama útálat

hangját, mely önmaga ellen kelt fel benne.

Olykor-olykor óriási zuhanás zaja remegteté meg a pinceszoba padmalyát: az átelleni vasgyárban a gőzkalapács működött.

A tanító roncsolt idegein végig futott a csattanás s arra gondolt: milyen, milyen jó volna az alá a mázsás kalapács alá tenni égő fejét s porrá zúzatni általa!

És ez az ennivaló kis lotyó, a szőke Irmus, felmászik ölébe, kövér karjaival átöleli nyakát s hízeleg:

– Hadd írok én is, apa!..

Milyen kedves, milyen jó, milyen szép gyermekek! A megrögzött gúnyolódónak álmokképek jelennek meg. Élni csendben, mindnyájan együtt, munkálkodva, boldogan megöregedni s az őszülő elgyengült fejet új, erőteljes hajtásain pihentetni meg... Álom, álom! Látni az édes portékák gyarapodását s mosolyogni diadalukon...

A munka még álmodozni se hagyja. Kenyérre van szükség, sietni kell. Ha kín, ha kéj: el kell nyomnia minden erejével, tiszta főre van szüksége, hogy dolgozhasson.

»Tiszta fej, tiszta fej!« motyogja magában a szegény ördög s halántékán majd kipattan az ér, amint vézna kezében a toll perczeg.

»Nyugalom, nyugalom!« ismétli magában a jelszót – s nincs egy percnyi nyugalma.

Éjjel, midőn füstölő lámpás mellett dolgozik s a gyermekek szanaszét hevernek körölte: fel-felkél székéről s mosolygva nézi

az alvó Cherub-fejeket.

»Adta porontyai, én dolgozom, hogy ők aludhassanak!..« így szól s a félig nyitott ajkakra halk, gyengéd csókot nyom.

S ha ezek nem volnának? Már régen meghalt volna! – s ha majd ő nem lesz: a kicsikék bizonynyal meghalnak éhen; vagy a mi még rosszabb: anyjok bűnének árából élnek!

Ez a gondolat nem hagyja nyugodni a gyengülő kezét. Legalább addig akar élni, míg a legnagyobb fiú kereshet valamit s ha nyomorogva is, de eltarthatja a kisebbeket.

Nevetség!

Az imént tollat vőn kezébe s az kihullott ujjai közül. A vén stoikus elsápadt.

Hát már csak egy pár napja van hátra!?

Ijedten hanyatlík hátra ágyához s lerogy!

Avagy talán már csak egy-két óra?!

– Beteg vagy apa? – szólalt meg a legnagyobbik fiú.

– Nem, feküdjetek le s aludjatok...

– De mért tesz oly különösen a melled?

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.